

KONKRÉTNÍ CÍLE ALIANCE PROTI DLUHŮM V ROCE 2014

1 Alternativní programy oddlužení

Popis problému:

Prvky ochranného systému nejsou nastaveny optimálně. Svědčí o tom rovněž statistiky počtu exekucí. I přes vysoké počty návrhů na povolení oddlužení, nezanedbatelné množství dlužníků však na oddlužení vůbec nedosáhne, své dluhy nebude schopno nikdy uhradit a zůstane v dluhové pasti.

Návrh řešení:

1.1 Legislativní zakotvení tzv. dobrovolného vyrovnání jako alternativy k oddlužení v rámci insolvenčního řízení

Umožnit řešení předlužení i osobám, které v současné době nedosáhnou na limity pro oddlužení (uspokojit alespoň 30% závazků během 5 let), a to např. formou zakotvení institutu dobrovolného vyrovnání do českého právního řádu. Tento institut je znám např. ve Velké Británii jako IVA (Individual voluntary arrangement) a je založen především na dobrovolné dohodě mezi dlužníkem a věřitelem. Tuto dohodu zprostředkovává a vyjednává licencovaný „insolvenční správce“ (licensed Insolvency Practitioner), jenž na začátku vychází zejména z informací, které mu dlužník předloží. Soud plní pouze roli dohledu a v případě potřeby nařizuje předběžná opatření.

Aliance proti dluhům nechala zpracovat kompletní Souhrnnou analýzu platné právní úpravy ČR týkající se dluhové problematiky vypracovanou právními expertkami občanského sdružení IQ Roma Servis. Analýza obsahuje nejen popisy stávajících problémů, ale i konkrétní návrhy k řešení. Tj. návrh na zavedení právní úpravy alternativy k existujícímu institutu oddlužení (tzv. „osobnímu bankrotu“) a současně i návrhy na zavedení tzv. sanačních fondů. V souvislosti s problematikou zavedení sanačního fondu bude identifikována konkrétní role sanačního fondu a bude iniciováno jeho založení. Bude vytvořena pracovní skupina, jejímž úkolem bude vypracovat pilotní projekt založení sanačního fondu.

Aliance je připravena delegovat experty, kteří jsou členy APD, pro případné poradní či pracovní orgány, které by se začaly zabývat konkrétními návrhy v oblasti alternativ k oddlužení.

1.2 Prevence kriminality

Alternativní programy oddlužení budou pozitivně působit jako prevence kriminality. Alternativa oddlužení umožní snáze řešit situaci dlužníků, kteří nebudou muset svoji situaci řešit protizákonným způsobem a sníží se tak počet recidivistů. Z výzkumů vyplývá, že zadlužení je jedním z nejsilnějších motivů pro opakované páchaní trestné činnosti

Znění koaliční smlouvy:

Změníme trestní politiku s cílem omezit trestnou činnost i její recidivy. Je třeba posílit preventivní programy, zreformovat vězeňství, zefektivnit programy zacházení s odsouzenými, zajistit práci pro co největší počet vězňů, a tím i řešit jejich zadluženost.

2 Snižování nákladů na exekuční řízení

Popis problému:

Náklady exekuce jsou podle ustanovení § 87 EŘ následující: odměna exekutora, náhrada paušálně určených či účelně vynaložených hotových výdajů, náhrada za ztrátu času při provádění exekuce, náhrada za doručení písemností, odměna a náhrada nákladů správce podniku, a je-li exekutor nebo správce podniku plátcem daně z přidané hodnoty, je nákladem exekuce rovněž příslušná daň z přidané hodnoty podle zvláštního právního předpisu. Uvedené náklady související s exekucí však nejsou konečné, jelikož i oprávněný má právo na náhradu nákladů účelně vynaložených k vymáhání nároku - rovněž na tento případ zastoupení advokátem dopadá vyhláška č. 484/2000 Sb. a sazby v této vyhlášce uvedené. Všechny zmíněné náklady, včetně částky vyplývající z exekučního titulu, je povinen hradit povinný a tyto částky jsou po něm v exekuci vymáhány.

Návrh řešení:

APD bude usilovat o úplné zrušení nároku na náklady právního zastoupení u bagatelních pohledávek vymáhaných prostřednictvím formulářových žalob. Aliance bude dále monitorovat dopady zaslání předžalobní upomínky dlužníkovi v současné praxi.

Znění koaliční smlouvy:

Prosadíme pravidla, která posílí dozor soudu nad činností exekutorů a znemožní zneužívání exekucí a vymáhání dluhů. Exekutoři nesmějí být vzájemně si konkurujícími podnikateli usilujícími o získání co nejvíce exekucí. Má jít o zástupce státu objektivně vykonávající právo a šetřící práva jak věřitele, tak dlužníka. Proto prosadíme podstatné snížení nákladů vymáhání pohledávek a exekucí, a tím i celkovou výši dluhů, zejména omezením nákladů právního zastoupení u malých (tzv. bagatelních) pohledávek a pohledávek veřejného sektoru. Náklady exekuce a odměna exekutora musí odpovídat skutečnému výkonu exekutora a jeho zaměstnanců. Exekuce podle exekučního řádu bude nepřijatelná ve všech případech, kdy je možno splnění povinnosti vymáhat ve správné exekuci.

3 Přísnější pravidla pro poskytování spotřebitelských úvěrů

Popis problému:

Skutečným problémem na trhu spotřebitelských úvěrů u neseriózních poskytovatelů úvěrů není ani výše úroků, ani agregovaný ukazatel RPSN, který vedle úrokové sazby zohledňuje i další poplatky a jiné náklady, které musí platit spotřebitel. Regulace úroků by nic nevyřešila, přísná regulace RPSN by zakázala produkty, které na první pohled nejsou závadné – pro srovnání – při půjčce 10.000 Kč, která je splácena ve 12 měsíčních splátkách po 1000 Kč – spotřebitel tedy celkem zaplatí 12.000 Kč, RPSN činí 41,3 %.

Návrh řešení:

3.1 Regulace smluvních pokut

Je-li něco vhodné regulovat, je to výše smluvní pokuty ve spotřebitelských vztazích, pokud by dosavadní judikatura i poslední legislativní změny (§ 18a zákona o spotřebitelském úvěru) byly shledány jako nedostatečné.

3.2 Regulace poskytovatelů úvěrů

Zároveň se jeví jako žádoucí přehodnotit dosavadní velmi liberální pohled na trh spotřebitelských úvěrů (na němž v režimu vázané živnosti oficiálně působí více než 35.000 poskytovatelů a zprostředkovatelů úvěru), nastavit přísnější pravidla pro přístup do odvětví (požadavky na kapitál, odbornost aj.) ideálně společně s tím, že jak licencujícím orgánem, tak orgánem dohledu by byla Česká národní banka, která už od 1. dubna 2006 vykonává funkci integrovaného orgánu dohledu v zásadě nad celým zbylým finančním trhem a pouze tento segment doposud jejímu dohledu nepodléhá.

Znění koaliční smlouvy:

Smluvní strany se zavazují prosadit limit celkové výše úroků, zákonných sankcí a smluvních sankcí u peněžních závazků, který bude odvozený od výše zákonného úroku z prodlení.

4 Legislativní zajištění registrů dlužníků

Popis problému:

Za zcela nedostatečnou lze považovat stávající právní úpravu vedení tzv. registrů dlužníků (vedle obecného zákona o ochraně osobních údajů se této problematice týká jen § 38a zákona o bankách a § 9 zákona o spotřebitelském úvěru).

Na trhu působí „ne zcela seriózní“ registry, které v zásadě žádné dlužníky nevidují. Aktuálně je také i na půdě Aliance vedena debata, v rámci kulatých stolů, na téma ochrany osobních údajů, například lze-li zavádět do registrů osobní údaje klientů bez jejich souhlasu v souvislosti s principy odpovědného úvěrování.

Návrh řešení:

Zpracování zákonné úpravy provozování dlužnických databází. Takový předpis by upravoval jak provozovatele registrů (kdo může takovou činnost vykonávat, organizační, personální a technické předpoklady atd.), tak samotné vedení údajů – kdo a za jakých podmínek k nim může mít přístup, jak dlouho jsou údaje vedeny apod.

Ke zvážení:

Problematiku registrů spojit návrhy pod bodem 3), tedy s omezením neseřídných poskytovatelů spotřebitelského úvěru – např. tím, že by každému věřiteli poskytujícímu spotřebitelské úvěry byla uložena povinnost pohledávky reportovat do některého registru, přičemž v případě, když by dluh nebyl v registru zanesen, nebyl by soukromoprávně vymahatelný.

5 Finanční vzdělávání

Popis problému:

Celkově malá pozornost je věnována finančnímu vzdělávání zejména u „pracovníků v terénu“ Jedná se například o sociální pracovníky v obcích, odborné zaměstnance vězeňské služby, probační úředníci již jsou v této oblasti – dluhové školení¹.

Finanční gramotnost, schopnost dobře hospodařit a chovat se zodpovědně ve finanční oblasti nejsou na optimální úrovni. Systémové aktivity jsou prováděny ze strany MF a MŠMT ve školství. Dílčí vzdělávání poskytuje svým zaměstnancům Probační a mediační služba ČR, Vězeňská služba ČR či Úřad práce ČR. Nesystémové a nekoncepční je vzdělávání odborníků v samosprávě a rezervy jsou i ve zvyšování finanční gramotnosti veřejnosti.

Návrh řešení:

5.1 Podporovat finanční vzdělávání – žáci základních a středních škol, pedagogové, odborníci, veřejnost.

APD bude monitorovat naplňování vládou schválených materiálů v oblasti zvýšení finanční gramotnosti ve školách a praktický výkon Školních vzdělávacích programů; sledovat průběžnou realizaci projektu MPSV a ÚP a podporovat vzdělávání odborníků v samosprávách. Spolupracovat a synergicky působit s dlouhodobě fungující Pracovní skupinou pro finanční vzdělávání vedenou Ministerstvem financí.

5.2 Zajistit finanční a dluhové poradenství, podporovat finanční vzdělávání u terénních sociálních pracovníků, pracovníků Vězeňské služby a Probační a mediační služby²

Podílet se prostřednictvím odborných členů Aliance na realizaci individuálního projektu MV podpořeného z OPLZZ zaměřeného na vytvoření systému vzdělávání a poradenství na úrovni krajů a obcí. Podporovat i nadále rozvoj praxe dluhových poraden zejména v místech kde chybí včetně

¹ Probační a mediační služba věnuje v posledních dvou letech intenzivní pozornost školení probačních úředníků a asistentů v oblasti dluhové problematiky. V rámci jednoho z Evropských projektů, který PMS realizuje v partnerství s Vězeňskou službou, budou školeni i odborní zaměstnanci VS v oblasti zadluženosti, celkem z 5 věznic.

² Školení již probíhají na úrovni PMS, u VS v rámci společného projektu s PMS.

finanční podpory těchto programů ze zdrojů EU, krajských či obecních. Sledovat legislativní proces tvorby zákona o sociálních pracovnících.

6 Zákon o bezplatné právní pomoci

Návrh řešení:

APD bude podporovat úsilí i vzájemné spojení nevládních organizací s cílem pomoci prosadit tento potřebný zákon.

Znění koaliční smlouvy:

Prosadíme naplnění ústavně garantovaného práva na právní pomoc uzákoněním nového systému poskytování bezplatné právní pomoci lidem, kteří si ji nemohou obstarat sami v důsledku své sociální situace.

7 Účet chráněný proti exekuci

Popis problému:

Odstranění nespravedlnosti stávajícího systému výkonu rozhodnutí, kdy jeden příjem může být předmětem opakované exekuce => jednak srážkami u zdroje (srážky ze mzdy aj.), jednak příkázáním pohledávky, je-li takový příjem vyplácen dlužníkovi (povinnému) na účet u peněžního ústavu. „Alternativní řešení“ (posílání peněžních prostředků na účet jiného člena rodiny) vyvolávají další problémy (v případě rodinných neshod, exekuce na majetek tohoto jiného majitele účtu etc.). Ve finále dlužníci opouštějí bankovní systém, ještě více ztrácejí přehled o úhradách svých dalších závazků, hledají zaměstnání, kde je mzda vyplácena v hotovosti, což může znamenat i přesun směrem k práci na černo apod.

Návrh řešení:

Legislativní zakotvení tzv. chráněného účtu, na kterém by mohl povinný disponovat se svými nezabavitelnými finančními prostředky.

Detaily i praktické fungování takého účtu by měly být předmětem odborné diskuse s Ministerstvem financí a bankami.